

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 5, Αρ. 3B (2009)

Open and Distance Education for Global Collaboration & Educational Development

Wiki: ένα εργαλείο συνεργασίας. Περίπτωση υλοποίησης αίτησης για Ευρωπαϊκό πρόγραμμα Grundtvig

Τιμολέων ΘΕΟΦΑΝΕΛΛΗΣ

doi: [10.12681/icodl.478](https://doi.org/10.12681/icodl.478)

Wiki: ένα εργαλείο συνεργασίας. Περίπτωση υλοποίησης αίτησης για Ευρωπαϊκό πρόγραμμα Grundtvig

Wiki: a collaborative tool. Case study of filling an application form for Grundtvig European program.

Τιμολέων ΘΕΟΦΑΝΕΛΛΗΣ

Μεταπτυχιακός Φοιτητής του ΜΠΣ Μοντέλα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών Μονάδων
ΤΕΠΙΑΕΣ, Ρόδου

Σχολικός Σύμβουλος Πληροφορικής Β. Αιγαίου
timtheo@sch.gr

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία αναλύονται τα wikis ως εργαλείο διαμοιρασμού και συνεργασίας. Γίνεται αναφορά στα πλεονεκτήματα και στα μειονεκτήματα που μπορούν να προκύψουν από τη χρήση τους και στην εφαρμογή τους για τη συνεργασία απομακρυσμένων μελών μιας ομάδας με κοινό στόχο. Τα wikis αποτελούν βασικό σύγχρονο διαδικτυακό εργαλείο για την προώθηση της δημοκρατίας στη συνεργασία, ενώ ταυτόχρονα ενισχύουν υποδειγματικά τη συνεργατική δημιουργία. Χρησιμοποιήθηκε το wiki ως εργαλείο συνεργασίας και συνεισφοράς από εκπαιδευτικούς που βρίσκονταν διάσπαρτοι σε όλη την Ευρώπη. Τα αποτελέσματα της όλης προσπάθειας ήταν πολύ ικανοποιητικά για όλους τους εμπλεκόμενους, αφού υπήρχε η διαρκής δυνατότητα εμπλοκής, μειώθηκε κατά πολύ ο φόρτος εργασίας και η πολυπλοκότητα διαχείρισης διαφορετικών εκδόσεων αρχείων που διακινούμε με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.

Abstract

We analyze wikis as a tool to share and collaborate. We present the advantages and disadvantages of their possible uses by collaborating members of a team having a common goal that are in long distance from each other. Wikis are considered an important web tool which promote collaboration democracy while at the same time enhance collaborating creation.

Εισαγωγή

Εδώ και αρκετά χρόνια υπάρχουν Ευρωπαϊκά προγράμματα που δίνουν πολλές δυνατότητες συνεργασίας σχολικών μονάδων σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Για την έγκριση αυτών των προγραμμάτων απαιτείται η συμπλήρωση μιας σχετικής αίτησης, που γίνεται συνήθως κατά το μεγαλύτερο μέρος από το ίδρυμα (σχολείο) συντονιστή. Η ενημέρωση των άλλων ιδρυμάτων (εταίρων) γίνεται με την ανταλλαγή μερικών δεκάδων e-mail. Η διαδικασία αυτή είναι αρκετά επίπονη και μπορεί πολλές φορές να προκαλέσει προβλήματα αφού δεν είναι σίγουρο ότι όλοι πάντοτε έχουν την τελευταία έκδοση της αίτησης, ενώ η παρακολούθηση και η συνεισφορά όλων των συμμετεχόντων απαιτεί ένα δύσκολο αν όχι αδύνατο εγχείρημα.

Wiki: μια περιγραφή

Το wiki ως εργαλείο επιτρέπει σε όλους τους συνεργάτες να διαβάζουν την πληροφορία αλλά επιπλέον -όταν και όσο το επιθυμούν- να γίνουν μέρος της δημιουργικής διαδικασίας, προβάλλοντας ταυτόχρονα ο καθένας τους δικούς τους στόχους και έμφαση στα σημεία που θεωρεί ότι αξίζει να δοθεί έμφαση (Friedman, 2006).

Τα διαδραστικά και δυναμικά εξελισσόμενα περιβάλλοντα προσφέρουν μεγάλες δυνατότητες για διαδικτυακή συνεργασία. Σημαντικό πλεονέκτημα τους είναι ότι οι χρήστες τους δεν χρειάζεται να γνωρίζουν τεχνικές λεπτομέρειες ή πολύπλοκες γλώσσες προγραμματισμού (Godwin-Jones 2003). Με τον τρόπο αυτό όλοι οι εμπλεκόμενοι έχουν ίσα δικαιώματα έκφρασης (McLeod & Vasinda 2008). Αυτό συμβαίνει γιατί επιτρέπουν στους μη -ειδικούς- στη δημιουργία ιστοσελίδων-χρήστες, να συνεισφέρουν στο υπερκείμενο, αφού καθιστούν τη συγγραφή σχεδόν τόσο εύκολη όσο και την ανάγνωση (Millard et al. 2008). Τα wikis είναι σχεδιασμένα για να δίνουν τη δυνατότητα ανταλλαγής πληροφορίας μέσα σε ομάδες ή ανάμεσα σε ομάδες (Goodnoe 2005), γεγονός που τα καθιστά ιδανικά για ομαδικές εργασίες. Αποτελούν ένα συνεργατικό περιβάλλον που ταιριάζει φυσικά με τα σχέδια δράσης (project) και ένα αξιοποιήσιμο εργαλείο για ομαδική δημιουργία γνώσης από τα μέλη μιας ομάδας (Jakes 2006). Η ομάδα αυτή μπορεί να είναι ανοιχτή από όλους που «έρχονται» με οποιοδήποτε τρόπο στο wiki ή κλειστή με μόνο εγγεγραμμένα και εγκεκριμένα από τον συντονιστή μέλη μπορούν να συμμετέχουν. Τα οφέλη που προκύπτουν από την χρήση τους, όπως και από άλλες διαδικτυακές δραστηριότητες, σχετίζονται με την συμμετοχή στο περιεχόμενο τους και όχι μόνο με το απλό διάβασμά του (Hokanson 2004).

Πιο τεχνικά το wiki είναι ένα πρόγραμμα εξυπηρετητή (server program) που επιτρέπει στους χρήστες τη συνεργασία για τη δημιουργία ιστοσελίδων (whatis.com). Σήμερα ο όρος wiki αναπαριστά την έκφραση “what I know is” (Wiki, 2006). Η έκφραση αυτή περιγράφει ακριβώς τη λειτουργία που ιδανικά υπηρετεί: άνθρωποι μοιράζονται αυτό που γνωρίζουν γύρω από ένα συγκεκριμένο αντικείμενο (Fitch 2008). Για να λειτουργήσει σωστά ένα wiki πρέπει να ισχύει η αρχή της συνεργατικής εμπιστοσύνης (principle of collaborative trust) (whatis.com).

Τα χαρακτηριστικά των wikis έχουν έναν δυναμικό χαρακτήρα αφού ότι θεωρείται ως πλεονέκτημα μπορεί σε κάποια περίπτωση να θεωρηθεί μειονέκτημα και αντίστροφα (Καράκιζα & Θεοφανέλλης 2009). Πλεονεκτήματα μπορούν να θεωρηθούν τα παρακάτω:

- Κάθε χρήστης μπορεί να συμμετέχει στη σύνταξη-διόρθωση του περιεχομένου.
- Υπάρχει ευκολία στην εκμάθηση και στη χρήση του μέσου (Kille 2006).
- Γίνεται εξοικονόμηση χρόνου στην έκδοση και την ανανέωση του περιεχομένου.
- Υπάρχει δυνατότητα συνεργασίας στο ίδιο έργο πολλών ανθρώπων που δεν βρίσκονται φυσικά κοντά.
- Το λογισμικό κρατάει στοιχεία για κάθε τροποποίηση που γίνεται και η επαναφορά σε προηγούμενες εκδόσεις αποτελεί απλή διαδικασία (Raman 2006).
- Διευρύνει την πρόσβαση στις διαδικτυακές εκδόσεις ακόμα και για χρήστες με περιορισμένες τεχνολογικές γνώσεις.
- Το wiki δεν έχει προκαθορισμένη δομή με αποτέλεσμα να είναι ένα ευέλικτο

εργαλείο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για μεγάλο εύρος εφαρμογών.

- Υπάρχει μεγάλη ποικιλία από ανοικτού κώδικα λογισμικό για δημιουργία εφαρμογών wiki (Wagner 2004).
- Ο διαχειριστής μπορεί εύκολα να ιχνηλατήσει τις παρεμβάσεις των μελών του στο wiki παρακολουθώντας έτσι τη γνωστική τους εξέλιξη (Schrock 2007), αλλά και τη συμμετοχή τους.

Μειονεκτήματα μπορούν να θεωρηθούν τα εξής:

- Ο καθένας μπορεί να τροποποιήσει το περιεχόμενο. Αυτό μπορεί να αποτελεί υπερβολική ελευθερία για κάποιες εφαρμογές, αλλά υπάρχει η δυνατότητα ρύθμισης της πρόσβασης που έχουν οι χρήστες στο περιεχόμενο.
- Το wiki είναι ευάλωτο στο spam και τον βανδαλισμό αν δεν γίνουν οι απαραίτητες ρυθμίσεις και χειρισμοί προστασίας. Ως αντίδοτο όμως υπάρχουν εύκολοι τρόποι επαναφοράς μιας σελίδας καθώς και ο περιορισμός της πρόσβασης μόνο σε εγγεγραμμένους στη σελίδα χρήστες, ελαχιστοποιεί τον βανδαλισμό.
- Η ευελιξία της δομής ενός wiki μπορεί να σημαίνει ότι η πληροφορία μπορεί να γίνει ανοργάνωτη. Όσο μεγαλώνει το μέγεθος ενός wiki, η κοινότητα σχεδιάζει και διαχειρίζεται τη δομή του συλλογικά και δεν υπακούουν όλοι την βασική δομή ή τις οδηγίες του διαχειριστή σχετικά με την οργάνωση.

Η τελείως ανοικτή φιλοσοφία των περισσότερων wikis, όπου επιτρέπεται στον καθένα να τροποποιεί το περιεχόμενο, δεν εξασφαλίζει ότι όλοι οι συντάκτες έχουν καλές προθέσεις. Ο βανδαλισμός αποτελεί σταθερό πρόβλημα για όλα τα wikis. Ωστόσο κάποιες πηγές υπερβάλουν σχετικά με τον κίνδυνο του βανδαλισμού. Στην περίπτωση μας το κυριότερο πρόβλημα των wikis, ο βανδαλισμός, δεν υπάρχει αφού χρησιμοποιήθηκε “προστατευμένο” wiki. Δίνει τη δυνατότητα να βλέπουν το περιεχόμενο του και να πραγματοποιούν αλλαγές μόνο εγγεγραμμένα μέλη.

Παιδαγωγικές Αρχές

Η κύρια παιδαγωγική θεωρία που χρησιμοποιείται κατά τη χρήση των wikis είναι αυτή του εποικοδομισμού (constructivism). Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή η μάθηση είναι μια δυναμική διαδικασία κατά την οποία ο ρόλος του συμμετέχοντα είναι ενεργητικός, αφού οικοδομεί, μέσα από ατομικές πορείες, νέες ιδέες ή αντιλήψεις σχετικές με την γνώση που κατέχει και σύμφωνα πάντα με τις συνθήκες που έχουν καθοριστεί στην αρχή. Οι συνθήκες αυτές ιδανικά συν-διαμορφώνονται από όλους και αποτελούν ένα είδος δεσμευτικού συμβολαίου σεβαστό από όλους.

Άλλη παιδαγωγική θεωρία που βρίσκει εφαρμογή κατά την χρήση των wikis είναι αυτή του κοινωνικού εποικοδομισμού αφού οι συμμετέχοντες εργάζονται και αλληλεπιδρούν ομαδικά. Αυτή η δραστηριοποίηση βοηθά τους συμμετέχοντες να κατανοήσουν καλύτερα με την εφαρμογή κοινωνικών, συναισθηματικών και ακαδημαϊκών δεξιοτήτων το υπό διαπραγμάτευση θέμα.

Τα wikis έχουν περιγραφεί ως το πιο εύκολο και πιο αποτελεσματικό εργαλείο συνεργασίας που υπάρχει στον παγκόσμιο ιστό (web-based). Η συνυφασμένη απλότητα παρέχει στους εμπλεκόμενους άμεση πρόσβαση στο περιεχόμενο της ιστοσελίδας, γεγονός σημαντικό στην ομαδική επεξεργασία (Educause 2005). Οι εκπαιδευτικοί φορείς πρέπει να γνωρίζουν τις δυνατότητες των wikis και να τα θεωρήσουν ως ένα εργαλείο σύνθεσης της γνώσης με βάση ένα συνεργατικό σχέδιο δράσης (collaborative authoring project) (Parker and Chao 2007). Με την προσθήκη

υλικού στο wiki, αυτό μεγαλώνει και εξελίσσεται, εφαρμόζονται παιδαγωγικοί στόχοι όπως η εμπλοκή, η εργασία σε ομάδες, η εξέταση και η επιθεώρηση από τον συντονιστή (peer and review), το μοίρασμα γνώσεων και η δημιουργία ενιαίας οπτικής (Minocha and Thomas 2007).

Περίπτωση μελέτης

Η πρόταση αυτής της εργασίας είναι η χρήση wikis για τη συνεργατική δημιουργία αυτών, αλλά και άλλων αιτήσεων στις οποίες συμμετέχουν πολλοί διαφορετικοί εταίροι που βρίσκονται σε απόσταση μεταξύ τους. Στην περίπτωση μας η αίτηση αναρτήθηκε τμηματικά σε wiki στο οποίο είχαν πρόσβαση μόνο τα έξι συνεργαζόμενα σχολεία που έχουν τις έδρες τους σε διαφορετικές χώρες της Ευρώπης. Όλοι οι εταίροι είχαν μικρότερη ή μεγαλύτερη εμπειρία και συμμετοχή από Ευρωπαϊκά προγράμματα, αλλά κανένας δεν είχε χρησιμοποιήσει ξανά την υπηρεσία των wikis. Υπήρξε μια αρχική διαδικτυακή συζήτηση (chat) όπου έγινε η πρόταση χρήσης του μέσου και δόθηκε σε αδρές γραμμές η λειτουργία του μέσου, ενώ δόθηκαν κάποιες απλές οδηγίες. Επίσης προτάθηκε η παρακολούθηση ενός βίντεο που περιγράφει τη λειτουργία του μέσου. Κατόπιν δημιουργήθηκε ένα πρώτο wiki το οποίο λειτούργησε και για την εκπαίδευση των συμμετεχόντων στο εργαλείο. Σε αυτό ζητήθηκε από όλους τους συμμετέχοντες να προσδιορίσουν τους αποδεκτούς τρόπους αλληλεπίδρασης κατά τη χρήση του μέσου. Με τον τρόπο αυτό δημιουργήθηκε ένα είδους συμβολαίου καλής συνεργασίας το οποίο κλειδώθηκε σε pdf μορφή και ήταν προσβάσιμο κατά την δίμηνη συνεργασία μέχρι την παράδοση της αίτησης στις εθνικές μονάδες συντονισμού. Το pdf (Portable Document Format) είναι ένας τύπος αρχείων που επιτρέπει την εκτύπωση και την προβολή των εγγράφων με όλες τις μορφοποιήσεις τους (χαρακτήρες, εικόνες, σχεδιάγραμμα, κλπ) τα οποία και εμφανίζονται το ίδιο ανεξάρτητα από το λειτουργικό σύστημα που χρησιμοποιείται (π.χ. έγγραφο σε PDF εμφανίζεται το ίδιο σε Windows, Macintosh, Linux). Δεν χρειάστηκε να γίνουν αλλαγές στο αρχείο αυτό, αλλά αν εμφανιζόταν τέτοια ανάγκη, μπορούσαν να γίνουν. Αναφέρθηκαν θέματα όπως ο σεβασμός στην γνώμη του άλλου και ο τρόπος χειρισμού μιας διαφωνίας. Συγκεκριμένα επιλέχθηκε η αντίθετη γνώμη να εμφανίζεται κάτω από την αρχική και να αιτιολογείται γιατί προτείνεται η αλλαγή. Σχολιάστηκε ο τρόπος έκφρασης, δηλαδή η χρήση φράσεων όπως «θα μπορούσε ...» ή «ίσως θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ...» αντί των «να αλλάξει το ...» ή «είναι λάθος να ...». Επίσης αναγνωρίστηκε ότι σε όλους η γλώσσα συνεργασίας, τα αγγλικά δεν είναι μητρική και ότι θα έπρεπε να κυριαρχούν οι χαμηλοί τόνοι σε κάθε συζήτηση. Γενικότερα τέθηκαν από όλους τα όρια και ο «ιδεατός» τρόπος συνεργασίας. Η χρήση του μέσου πραγματοποιήθηκε χωρίς δυσκολία από όλους τους εμπλεκόμενους. Από κανέναν δεν διατυπώθηκαν αιτήματα για βοήθεια και προβλήματα στη χρήση του wiki, λόγω της απλότητας του μέσου, γεγονός που δείχνει την απλότητα του μέσου που χρησιμοποιήθηκε (Godwin-Jones 2003). Σε διαδικτυακή συζήτηση (chat) που ακολούθησε όλοι βρήκαν την υπηρεσία πολύ χρήσιμη με σημαντικό πλεονέκτημα την ελευθερία συμμετοχής στη συζήτηση και το σημαντικά μειωμένο φόρτο εργασίας σε σχέση με τα e-mail.

Συμπεράσματα

Τα wikis ως μέσο προωθούν τη δημοκρατία, αφού το περιεχόμενο είναι δυναμικά εξελισσόμενο από όλους. Η χρήση των wikis ως εργαλεία έχει να προσφέρει πολλά στη συνεργασία. Με το τεχνικό κομμάτι να είναι απλό, δεν απαιτούνται προχωρημένες γνώσεις, ενώ το αποτέλεσμα υπάρχει στον παγκόσμιο ιστό με εύκολη δυνατότητα πρόσβασης από όλους ή μόνο από τους εμπλεκόμενους. Ως δραστηριότητα έχει σημαντικό κοινωνικό χαρακτήρα αφού οι εμπλεκόμενοι μαθαίνουν να συνεισφέρουν σε ένα κοινό σκοπό, σεβόμενοι την αρχή της συνεργατικής εμπιστοσύνης. Η εμπειρία της συμπλήρωσης μιας πολύπλοκης αίτησης με τη βοήθεια του εργαλείου ήταν απόλυτα ικανοποιητική για όλους τους συμμετέχοντες. Δόθηκε μια πρώτη δυνατότητα γνωριμίας και αποδοτικής συνεργασίας στη δημιουργία της αίτησης που δεν θα υπήρχε σε τέτοιο βαθμό με τη χρήση υπηρεσιών όπως το e-mail.

Βιβλιογραφία

- Educause Learning Initiative (2005). 7 things you should know about wikis. Ανασύρθηκε στις 21 Δεκεμβρίου 2008 από: <http://www.educause.edu/LibraryDetailPage/666?IDELI7004>.
- Fitch, D. (2007). 'Wherefore Wikis?'. *Journal of Technology in Human Services*, 25(4), pp. 79 — 85.
- Godwin-Jones, R. (2003). 'Emerging technologies, Blogs and wikis: environments for on-line collaboration'. *Language Learning and Technology*, 7(2), pp. 12-16.
- Goodnoe, E. (2005). 'How to use wikis for business', *InternetWeek, InformationWeek*, 2005. Ανασύρθηκε στις 4 Μαρτίου 2009 από <http://www.informationweek.com/news/management/showArticle.jhtml?articleID=167600331>
- Godwin-Jones, R. (2003). 'Emerging technologies, Blogs and wikis: environments for on-line collaboration'. *Language Learning & Technology*, 7(2), pp. 12-16.
- Hokanson, B. (2004). 'Educational uses of wiki's and blogs.' UW Distance Education Conference, University of Minnesota.
- Jakes, D. (2006). 'Wild about Wikis'. *Technology & Learning*, 27(1), pp. 6- 8.
- Kille, A. (2006). 'Wikis in the workplace: how wikis can help manage knowledge in library reference services'. Ανασύρθηκε στις 10 Δεκεμβρίου 2008 από http://libres.curtin.edu.au/libres16n1/Kille_essayopinion.htm
- McLeod, J. and S. Vasinda (2008). 'Critical Literacy and Web 2.0: Exercising and Negotiating Power'. *Computers in the Schools*, 25(3), pp.259 - 274.
- Millard, D.E., Bailey, C.P., Boulain, P., Chennupati, S., Davis, H.C., Howard, Y. and G. Wills (2008). 'Semantics on demand: Can a Semantic Wiki replace a knowledge base?', *New Review of Hypermedia and Multimedia*, 14(1), pp. 95 - 120.
- Minocha, S. and P.G. Thomas (2007). 'Collaborative Learning in a Wiki Environment: Experiences from a software engineering course'. *New Review of Hypermedia and Multimedia*, 13(2), pp. 187-209.
- Parker, K.R. & J.T. Chao (2007). 'Wiki as a teaching tool. Interdisciplinary'. *Journal of Knowledge and Learning Objects*, 3, pp. 57 -72.
- Raman, M. (2006). 'Wiki technology as a "free" collaborative tool within an organizational setting'. *Information Systems Management*, 23(4), pp. 59-66.
- Schrock, K. (2007). 'Critical Evaluation in the Collaborative Era'. *Technology & Learning* 28(3), pp. 38- 39.
- Wagner, C. (2004). 'WIKI: A Technology for conversational knowledge management and group collaboration'. *Communications of the Association for Information Systems*, 13, pp. 265-289.
- Wikipedia (2008). Λήμμα 'wiki'. Ανασύρθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2008 από: http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page
- ΔΕΠΠΣ Ανασύρθηκε στις 20 Δεκεμβρίου 2008 από <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>
- Θεοφανέλλης, Τ. (2008). 'Η μέθοδος Project: μια εκπαιδευτική προσέγγιση για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.' *Επιστημονικό Περιοδικό Αστρολάβος*, 8, σελ 18-30.
- Καράκιζα, Τ. και Τ. Θεοφανέλλης (2009). 'Παιδαγωγική αξιοποίηση της δημιουργίας λήμματος στη Wikipedia.' στο *Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη Διδακτική Πράξη*. Πρακτικά του 5ου Πανελληνίου Συνεδρίου των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ.-

Σύρος 8-10 Μαΐου 2009.